

PL

PL

PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 29.5.2009
KOM(2009) 250 wersja ostateczna

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

dotyczący aktualnej sytuacji w zakresie zwalczania salmonelli przenoszonej przez żywność w UE

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

dotyczący aktualnej sytuacji w zakresie zwalczania salmonelli przenoszonej przez żywność w UE

1. CEL

Celem niniejszego komunikatu jest poinformowanie Parlamentu Europejskiego i Rady o aktualnej sytuacji w zakresie wdrażania przepisów wspólnotowych mających na celu zwalczanie salmonelli oraz o wynikach działań od momentu przyjęcia rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie zwalczania salmonelli i innych określonych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych przenoszonych przez żywność¹ oraz dyrektywy 2003/99/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 w sprawie monitorowania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych². Niniejszy komunikat obejmuje ponadto inne wspólnotowe przepisy i działania mające na celu zapewnienie i usprawnienie zwalczania salmonelli na kolejnych etapach łańcucha żywnościowego.

2. WPROWADZENIE

W 2007 r. Europejskie Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC) oraz Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) odnotowały 151 995 przypadków salmonellozy u ludzi w 27 państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE); współczynnik zachorowalności wyniósł zatem 31,1 przypadków na 100 000 osób³. Jednakże powszechnie uważa się, że liczba zachorowań jest poważnie zaniżona i że nie wszystkie przypadki są zgłaszane⁴.

Część powyższych przypadków u ludzi została wykryta w ramach 3 131 ognisk choroby przenoszonej przez żywność⁵, co stanowi 64,5 % całkowitej liczby ognisk chorób przenoszonych przez żywność wiadomego pochodzenia. Salmonelloza dotknęła 22 705 osób, z czego 14 % było hospitalizowanych, a 23 osoby zmarły. *Salmonella* Enteritidis i *Salmonella* Typhimurium były odpowiedzialne za 95 % ognisk choroby o wiadomym serotypie.

Ludzie mogą zostać zakażeni pałeczkami *Salmonella* przez spożycie skażonej żywności (większość przypadków) lub wody pitnej. Jako główne źródło żywności

¹ Dz.U. L 325 z 12.12.2003, s. 1.

² Dz.U. L 325 z 12.12.2003, s. 31.

³ Wspólnotowe sprawozdanie podsumowujące w sprawie tendencji dotyczących chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych i ich źródeł w Unii Europejskiej w 2007 r. (Dziennik EFSA (2009) 223).

⁴ Opinia naukowa panelu ds. zagrożeń biologicznych na temat oceny ilościowej ryzyka mikrobiologicznego dotyczącego salmonelli w mięsie: „Mięso jako źródło zakażenia salmonellą u ludzi”. *Dziennik EFSA* (2008) 625, s. 1-32.

⁵ Ognisko choroby oznacza co najmniej dwa przypadki u ludzi powiązane z tym samym źródłem; takie ogniska przyciągają uwagę mediów, podczas gdy indywidualne przypadki – nie.

zgłaszano produkty pochodzenia zwierzęcego, głównie jaja i mięso (produkty mięsne), ale salmonellozę wywoływały także wyroby piekarnicze, owoce, warzywa i czekolada.

Dodatkowym zagrożeniem dla zdrowia publicznego jest pojawienie się oporności pałeczek *Salmonella* występujących u ludzi na środki przeciwdrobnoustrojowe, wynikającej ze stosowania tychże środków w produkcji zwierzęcej⁶.

3. MONITOROWANIE WYSTĘPOWANIA SALMONELLI

3.1. Monitorowanie występowania salmonelli u ludzi

Decyzją Komisji 2000/96/WE z dnia 22 grudnia 1999 r. w sprawie stopniowego obejmowania chorób zakaźnych siecią wspólnotową zgodnie z decyzją nr 2119/98/WE Parlamentu Europejskiego i Rady⁷ ustalono obowiązek nadzoru występowania salmonellozy u ludzi. ECDC gromadzi odnośne dane poprzez swoją sieć współpracowników w państwach członkowskich.

3.2. Monitorowanie występowania salmonelli w paszach, w środkach spożywczych i u zwierząt

Celem dyrektywy 2003/99/WE jest zapewnienie odpowiedniego monitorowania chorób odzwierzęcych, odzwierzęcych czynników chorobotwórczych i ich oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe oraz prowadzenia odpowiednich badań epidemiologicznych ognisk chorób przenoszonych przez żywność. Wyniki monitorowania żywności, zwierząt i pasz w państwach członkowskich dostarczane są do EFSA drogą elektroniczną.

Badania ognisk chorób przenoszonych przez żywność oraz sporadycznych przypadków takich chorób mające na celu ustalenie źródła choroby umożliwiają ustalenie priorytetów wskazujących, które środki spożywcze i populacje zwierząt powinno się wziąć pod uwagę w pierwszej kolejności przy podejmowaniu działań na rzecz zwalczania salmonelli, jak najszybszego zmniejszenia zagrożenia dla zdrowia publicznego oraz zagwarantowania zintegrowanego podejścia do tego problemu. Zarówno ECDC, jak i EFSA przeznaczają znaczne środki na opracowanie narzędzi i zaleceń w celu usprawnienia tych badań.

Dane na temat pasz, zwierząt, żywności i ludzi są zestawiane przez EFSA w rocznym wspólnotowym sprawozdaniu podsumowującym na temat chorób odzwierzęcych. Dodatkowo panel ds. zagrożeń biologicznych EFSA analizuje sprawozdanie i wydaje zalecenia w celu usprawnienia monitorowania i rozważenia odpowiednich środków.

Monitorowanie występowania salmonelli zostało stopniowo zharmonizowane poprzez jednolite procedury pobierania próbek i metody analityczne ustanowione w analizie stanu wyjściowego oraz programach zwalczania (zob. pkt 5) w przypadku żywych zwierząt oraz poprzez jednolite kryteria mikrobiologiczne w przypadku

⁶ Zob.: www.who.int/foodborne_disease/resistance

⁷ Dz.U. L 28 z 3.2.2000, s. 50.

środków spożywczych (zob. pkt 6.2). W rezultacie dane dotyczące chorobowości w poszczególnych państwach członkowskich stały się porównywalne i możliwa jest ocena ryzyka na poziomie wspólnotowym.

Wyznaczono wspólnotowe laboratorium referencyjne ds. badania salmonelli, które koordynuje sieć krajowych laboratoriów referencyjnych w celu ulepszenia metodyki testów i zapewnienia wysokiej jakości analiz laboratoryjnych we wszystkich państwach członkowskich.

Działanie: Należy stymulować badania naukowe i podnosić jakość monitorowania występowania choroby u ludzi w celu uzyskania danych szacunkowych na temat rzeczywistej chorobowości u ludzi oraz porównywania jej poziomu między państwami członkowskimi, a nawet między krajami trzecimi.

4. ZWALCZANIE WYSTĘPOWANIA SALMONELLI W PASZY

Przetworzone białka zwierzęce powinny spełniać kryterium dotyczące salmonelli określone w rozporządzeniu (WE) nr 1774/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 października 2002 r. ustanawiającym przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi⁸.

Obecność pałeczek *Salmonella* stwierdzono także w znacznej ilości w materiałach paszowych pochodzenia roślinnego, takich jak mączka sojowa i mączka rzepakowa³. Środki określone w rozporządzeniu (WE) nr 183/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005 r. ustanawiającym wymagania dotyczące higieny pasz⁹, w tym system HACCP, są zatem kluczowe w zapobieganiu zakażeniu pałeczkami *Salmonella* i jego ograniczaniu podczas transportu, magazynowania i przetwarzania materiałów paszowych.

Panel ds. zagrożeń biologicznych EFSA przedstawił w czerwcu 2008 r. opinię na temat oceny ryzyka mikrobiologicznego dla pasz przeznaczonych dla zwierząt, od których lub z których pozyskuje się żywność. W opinii zaleca się ustanowienie kryteriów dotyczących salmonelli dla pasz (roślinnych) w celu zapobieganiu zakażeniom wśród zwierząt.

Działanie: Rozważenie wprowadzenia kryteriów dotyczących salmonelli dla pasz. Trwają konsultacje z państwami członkowskimi i innymi zainteresowanymi stronami.

5. ZWALCZANIE SALMONELLI W POPULACJACH ZWIERZĄT

Zgodnie z przepisami rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 ustanawiane są cele wspólnotowe na potrzeby zmniejszenia częstości występowania salmonelli w populacjach drobiu i trzody chlewnej. W odniesieniu do każdej populacji stosuje się podobne podejście.

⁸ Dz.U. L 273 z 10.10.2002, s. 1.

⁹ Dz.U. L 35 z 8.2.2005, s. 1.

- Kilka miesięcy po przystąpieniu 10 państw członkowskich do UE w 2004 r. rozpoczęto, na mocy dyrektywy 2003/99/WE, analizę stanu wyjściowego w odniesieniu do częstości występowania salmonelli. Dzięki temu zgromadzono porównywalne informacje na temat kur niosek i brojlerów w 25 państwach członkowskich. Wyniki analiz stanu wyjściowego w odniesieniu do indyków i świń przeznaczonych do uboju we wszystkich 27 państwach członkowskich zostały udostępnione w pierwszej połowie 2008 r. Analiza stanu wyjściowego w odniesieniu do salmonelli u świń hodowlanych została przeprowadzona w 2008 r.
- Na podstawie analiz stanu wyjściowego w odniesieniu do populacji drobiu określić można referencyjną chorobowość pomocną w ustaleniu celu ograniczenia częstości występowania salmonelli na mocy rozporządzenia (WE) nr 2160/2003. Analizy te umożliwiają także analizę czynników ryzyka w celu opracowania programów zwalczania. Zachęciły one również państwa członkowskie o wysokiej chorobowości do zintensyfikowania działań, zanim Wspólnota nałoży swoje wymogi.
- W odniesieniu do populacji trzody chlewnej wyniki analizy stanu wyjściowego są przede wszystkim źródłem informacji pomocnej przy dokonywaniu analizy kosztów i korzyści, zanim dane te zostaną zastosowane jako referencyjna chorobowość do ustalenia celu ograniczenia częstości występowania. Ponadto do dokonania analizy kosztów i korzyści niezbędna jest ocena ilościowa ryzyka przeprowadzana przez EFSA. Populacje drobiu zostały wyłączone z analiz kosztów i korzyści.
- Państwa członkowskie i kraje trzecie przedkładają Komisji do zatwierdzenia krajowe programy zwalczania każdorazowo w przypadku ustalenia celu ograniczenia częstości występowania.
- Programy zwalczania, w tym zharmonizowany program monitorowania populacji, mają zastosowanie po ich zatwierdzeniu, a każdym razie w ciągu 18 miesięcy od momentu ustanowienia celu ograniczenia częstości występowania. Wprowadzanie do obrotu żywych zwierząt i jaj podlega ograniczeniu w przypadku gdy programy zwalczania nie zostały przedłożone lub zatwierdzone lub też jeżeli wykryto pewne serotypy pałeczek *Salmonella*.

5.1. Kury hodowlane z gatunku *Gallus gallus*

Rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1003/2005 z dnia 30 czerwca 2005 r. wdrażającym rozporządzenie (WE) nr 2160/2003¹⁰ Komisja ustaliła cel ograniczenia występowania salmonelli w stadach kur hodowlanych. Do końca 2009 r. zakażenie dorosłych stad hodowlanych jednym z pięciu głównych serotypów nie może przekraczać 1 %.

Począwszy od daty obowiązywania krajowych programów zwalczania, tj. 1 stycznia 2007 r., państwa członkowskie są zobowiązane do pobierania próbek ze wszystkich stad i wylęgarni według zharmonizowanej metody. Jeżeli zostaną wykryte pałeczki

¹⁰ Dz.U. L 170 z 1.7.2005, s. 12.

Salmonella Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium, nie będzie można dalej produkować jaj wylęgowych, a kury zostaną uśmiercone lub ubite w bezpiecznych warunkach. W 2007 w większości państw członkowskich odsetek stad zakażonych jednym z pięciu głównych serotypów wynosił maksymalnie 1,2 %, co oznacza osiągnięcie celu lub wynik bliski wyznaczonemu celowi. W pięciu państwach członkowskich odsetek zakażonych stad wyniósł pomiędzy 4,2 i 15,4 %.

Od przyjęcia decyzji Komisji 2007/843/WE z dnia 11 grudnia 2007 r. dotyczącej zatwierdzenia programów zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus* w niektórych krajach trzecich¹¹ przywóz jaj wylęgowych i żywego drobiu przeznaczonego do hodowli dozwolony jest jedynie ze Stanów Zjednoczonych, Kanady, Chorwacji, Tunezji oraz Izraela, będących jedynymi krajami, które przedłożyły program zwalczania salmonelli odpowiadający przepisom UE.

5.2. Kury nioski

Analiza stanu wyjściowego uwypukliła znaczne różnice w częstości występowania choroby w stadach kur niosek; dodatnie wyniki na obecność pałeczek *Salmonella* stwierdzono w od 0 do ponad 50 % stad. Ze względu na te różnice oraz na znaczną częstość występowania w kilku państwach członkowskich Komisja zdecydowała o ustanowieniu celu ograniczenia w zależności od wskaźnika chorobowości z roku poprzedniego do czasu spadku chorobowości poniżej 2% (rozporządzenie (WE) nr 1168/2006¹²).

Program zwalczania salmonelli w stadach kur niosek rozpoczęto we wszystkich państwach członkowskich najpóźniej 1 lutego 2008 r. wraz ze zharmonizowanym monitorowaniem we wszystkich stadach co 15 tygodni.

Ponadto Komisja przyjęła środki (rozporządzenie Komisji (WE) nr 1237/2007¹³) w celu ograniczenia wprowadzania do obrotu jaj spożywczych:

- od 1 listopada 2007 r. w przypadkach gdy stado jest źródłem ogniska salmonellozy u ludzi;
- od 1 stycznia 2009 r. w przypadku gdy monitoring nie wykaże nieobecności pałeczek *Salmonella* Enteritidis i *Salmonella* Typhimurium.

Na podstawie przedłożenia i zatwierdzenia równoważnych programów zwalczania jedynie Szwajcaria i Chorwacja uzyskały zezwolenia na wywóz jaj spożywczych do UE. Jedynie tym dwóm krajom oraz Stanom Zjednoczonym zezwala się na wywóz żywego drobiu przeznaczonego do wykorzystania jako nioski.

5.3. Brojlery

¹¹ Dz.U. L 332 z 18.12.2007, s. 81.

¹² Dz.U. L 211 z 1.8.2006, s. 4.

¹³ Dz.U. L 280 z 24.10.2007, s. 5.

Analiza stanu wyjściowego dotycząca stad broilerów została przeprowadzona w państwach członkowskich między październikiem 2005 r. i wrześniem 2006 r. Na poziomie wspólnotowym wykryto pałeczki *Salmonella* u 23,7 % stad.

W związku z tym w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 646/2007 z dnia 12 czerwca¹⁴ ustanowiono cel ograniczenia maksymalnej wartości procentowej zakażenia pałeczkami *Salmonella* Enteritidis i *Salmonella* Typhimurium u stad brojlerów do poziomu 1 %.

Programy zwalczania salmonelli w stadach brojlerów weszły w życie w każdym państwie członkowskim najpóźniej 1 stycznia 2009 r. i przewidują one monitorowanie wszystkich stad, zanim brojlery zostaną wysłane do uboju.

Zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 2160/2003 pałeczki *Salmonella* powinny być „nieobecne w 25 gramach” świeżego mięsa drobiowego od końca 2010 r., jednak szczegółowe przepisy powinny jeszcze zostać ustanowione przez Komisję.

Odpowiadające tym wymogom gwarancje dotyczące wywozu drobiu przeznaczonego do uboju zostały przedstawione jedynie przez Szwajcarię. Brojlery jednodniowe mogą być wywożone do UE jedynie ze Szwajcarii i Stanów Zjednoczonych.

Działanie: Komisja przyjmie szczegółowe zasady odnośnie kryterium dotyczącego bezpieczeństwa żywności w zakresie salmonelli występującej w świeżym mięsie drobiowym do końca roku, w tym minimalną częstotliwość pobierania próbek, zharmonizowane plany pobierania próbek oraz metody analityczne. Ocena równoważnych gwarancji w odniesieniu do krajów trzecich, z których obecnie zezwala się na wywóz świeżego mięsa drobiowego, zostanie przeprowadzona, kiedy tylko zostaną uzgodnione szczegóły dotyczące handlu świeżym mięsem drobiowym w UE.

5.4. Indyki

Analiza stanu wyjściowego dotycząca indyków została przeprowadzona w okresie od października 2006 r. do września 2007 r. we wszystkich państwach członkowskich, łącznie z Bułgarią i Rumunią. Na poziomie wspólnotowym częstość występowania zakażenia pałeczkami *Salmonella* w stadach wyniosła 13,5% dla indyków rozplodowych i 30,7% dla indyków rzeźnych.

Na podstawie wyników analizy stanu wyjściowego rozporządzeniem (WE) nr 584/2008 z dnia 20 czerwca 2008 r.¹⁵ ustanowiono cel ograniczenia zakażenia pałeczkami *Salmonella* Enteritidis oraz *Salmonella* Typhimurium stad indyków do maksymalnie 1% .

Obecnie Komisja jest w trakcie oceny krajowych programów zwalczania przedłożonych przez państwa członkowskie i kraje trzecie. Programy zwalczania wejdą w życie z początkiem 2010 r.

¹⁴ Dz.U. L 151 z 13.6.2007, s. 21.

¹⁵ Dz.U. L 162 z 21.6.2008, s. 3.

Od końca 2010 r. kryterium bezpieczeństwa żywności odnoszące się do świeżego mięsa drobiowego będzie stosowane nie tylko do mięsa brojlerów, ale również do mięsa indyków.

Działanie: Ocena i ewentualne zatwierdzenie programów zwalczania państw członkowskich i krajów trzecich do końca 2009 r.

5.5. Świnie przeznaczone do uboju

Analiza stanu wyjściowego dotycząca świń przeznaczonych do uboju została przeprowadzona w okresie od października 2006 r. do września 2007 r. we wszystkich państwach członkowskich, łącznie z Bułgarią i Rumunią. Na poziomie wspólnotowym dodatnie wyniki na obecność pałeczek *Salmonella* stwierdzono u 10,3 % świń przeznaczonych do uboju.

Zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 2160/2003 Komisja jest w trakcie dokonywania analizy kosztów i korzyści przed ustanowieniem celu wspólnotowego. Analiza ta obejmuje ocenę ilościową czynników ryzyka i możliwości jego ograniczania, a także szacunek korzyści dla zdrowia człowieka. Analiza ta prowadzona jest w ścisłej współpracy z EFSA i powinna zostać zakończona w pierwszej połowie 2010 r.

Działanie: Cel ograniczenia częstości występowania zostanie ustanowiony po zakończeniu analizy kosztów i korzyści. Mimo opóźnienia w ustalaniu celu ograniczenia ze względu na konieczność zgromadzenia porównywalnych danych dotyczących częstości występowania w 27 państwach członkowskich oraz z uwagi na wymóg dokonania analizy kosztów i korzyści, obecnie obowiązujące ramy prawne, w szczególności rozporządzenia w sprawie higieny (zob. pkt 6.1) i rozporządzenie w sprawie kryteriów mikrobiologicznych dotyczących środków spożywczych (zob. pkt 6.2), już teraz zapewniają wysoki poziom bezpieczeństwa żywności.

5.6. Świnie hodowlane

Analiza stanu wyjściowego dotycząca świń hodowlanych została przeprowadzona w okresie od stycznia do grudnia 2008 r. we wszystkich 27 państwach członkowskich. Przed ustanowieniem celu wspólnotowego Komisja przeprowadzi analizę kosztów i korzyści, podobnie jak w przypadku świń przeznaczonych na ubój. Analiza ta obejmuje ocenę ilościową czynników ryzyka i możliwości jego ograniczania, a także oszacowanie korzyści dla zdrowia ludzkiego płynących z ograniczenia częstości występowania salmonelli u świń rzeźnych. Analiza ta prowadzona jest w ścisłej współpracy z EFSA i powinna zostać zakończona do końca 2010 r.

Działanie: Cel ograniczenia występowania salmonelli u świń hodowlanych zostanie ustanowiony natychmiast po zakończeniu analizy kosztów i korzyści, co nastąpi po dacie ustalonej w rozporządzeniu (WE) nr 2160/2003.

6. ZWALCZANIE SALMONELLI W ŚRODKACH SPOŻYWCZYCH

6.1. Przepisy dotyczące higieny

Rozporządzenie (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych¹⁶ ustanawia ogólne zasady dla podmiotów prowadzących przedsiębiorstwo spożywcze w zakresie higieny środków spożywczych. Zapewnia ono bezpieczeństwo żywności na każdym etapie łańcucha żywnościowego poprzez wdrożenie procedur opartych na HACCP i dobrych praktyk w zakresie higieny.

Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego¹⁷ uzupełnia przepisy ustanowione w rozporządzeniu (WE) nr 852/2004 odnośnie do nieprzetworzonych i przetworzonych produktów pochodzenia zwierzęcego. Rozporządzenie (WE) nr 854/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi¹⁸ zapewnia właściwe wdrożenie tych przepisów.

Rozporządzenia te stanowią ogólne ramy warunków higieny, które ograniczają występowanie pałeczek *Salmonella* w środkach spożywczych. W chwili obecnej przygotowywane jest sprawozdanie oceniające wdrożenie powyższych rozporządzeń.

6.2. Rozporządzenie (WE) nr 2073/2005 w sprawie kryteriów mikrobiologicznych dotyczących środków spożywczych

Rozporządzenie (WE) nr 2073/2005 z dnia 15 listopada 2005 r.¹⁹ ustanawia kryteria mikrobiologiczne dla niektórych mikroorganizmów oraz przepisy wykonawcze obowiązujące podmioty prowadzące przedsiębiorstwo spożywcze.

Rozporządzenie to ustanawia kryteria bezpieczeństwa żywności odnośnie do salmonelli w 18 grupach środków spożywczych, obejmujących mięso mielone i wyroby mięsne, mięso odkostnione mechanicznie, przetwory jajeczne, lody i preparaty w proszku do początkowego żywienia niemowląt. Kryteria te określają dopuszczalność środków spożywczych wprowadzanych do obrotu.

W rozporządzeniu tym zostały także ustalone dotyczące salmonelli kryteria higieny podczas przetwarzania tusz brojlerów i indyków, tusz wieprzowych i wołowych oraz tusz baranich, kóz i koni. Kryteria te określają wartość wskaźnika, powyżej którego należy podjąć działania naprawcze w celu zachowania higieny podczas przetwarzania produktów.

7. ZWALCZANIE OPORNOŚCI PAŁECZEK *SALMONELLA* NA ANTYBIOTYKI

7.1. W Unii Europejskiej

¹⁶ Dz.U. L 139 z 30.4.2004, s. 1; sprostowane w Dz.U. L 226 z 25.6.2004, s. 3.

¹⁷ Dz.U. L 139 z 30.4.2004, s. 55; sprostowane w Dz.U. L 226 z 25.6.2004, s. 22.

¹⁸ Dz.U. L 139 z 30.4.2004, s. 206; sprostowane w Dz.U. L 226 z 25.6.2004, s. 83.

¹⁹ Dz.U. L 338 z 22.12.2005, s. 1.

EFSA odnotował w ostatnich latach wzrost oporności ludzkich izolatów *Salmonella* na antybiotyki²⁰.

Oporność izolatów *Salmonella* pochodzących od świń i bydła oraz, w pewnym stopniu, od brojlerów i ich mięsa, znacznie przypominała oporność izolatów ludzkich. Wskazuje to wyraźnie na obecność grupy izolatów *Salmonella* opornych na antybiotyki u zwierząt utrzymywanych w warunkach fermowych, z których lub od których pozyskuje się żywność oraz w żywności pochodzenia zwierzęcego.

Z dniem 1 stycznia 2006 r. zakazano stosowania w UE antybiotyków jako dodatków paszowych innych niż kokcydiostatyki i histomonostatyki. Ponadto antybiotyki nie mogą być stosowane jako metoda zwalczania salmonelli w przypadku drobiu, z wyjątkiem sytuacji nadzwyczajnych wyraźnie określonych w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1177/2006 z dnia 1 sierpnia 2006 r.²¹. Biorąc pod uwagę powyższy zakaz, programy zwalczania ograniczające występowanie salmonelli w populacjach zwierząt utrzymywanych w warunkach fermowych są prawdopodobnie najlepszym sposobem ograniczenia oporności pałeczek *Salmonella* na antybiotyki.

W celu uzyskania porównywalnych informacji od wszystkich państw członkowskich Komisja przyjęła zharmonizowane zasady monitorowania oporności izolatów *Salmonella*²².

Wyznaczono wspólnotowe laboratorium referencyjne oraz zorganizowano sieć krajowych laboratoriów referencyjnych ds. badania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe²³, których celem jest ulepszenie metodyki testów i zapewnienie wysokiej jakości analiz laboratoryjnych we wszystkich państwach członkowskich.

Komisja zleciła odpowiednim instytucjom naukowym, tj. SCENIHR²⁴, EFSA, EMEA²⁵ oraz ECDC, ocenę ryzyka związanego z opornością odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, w tym pałeczek *Salmonella*, na środki przeciwdrobnoustrojowe.

Działanie: Komisja przeanalizuje ocenę ryzyka wykonaną przez SCENIHR/EFSA/EMEA/ECDC w celu rozważenia ewentualnego podjęcia odpowiednich działań.

7.2. Na poziomie międzynarodowym

²⁰ Wspólnotowe sprawozdanie podsumowujące w sprawie tendencji w chorobach odzwierzęcych i ich źródeł, odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe oraz ognisk chorób przenoszonych przez żywność w Unii Europejskiej w 2006 r., *Dziennik EFSA* (2007) 130.

²¹ Dz.U. L 212 z 2.8.2006, s. 3.

²² Decyzja 2007/407/WE z dnia 12 czerwca 2007 w sprawie zharmonizowanego monitorowania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe w przypadku salmonelli u drobiu i świń, Dz.U. L 153 z 14.6.2007, s.26.

²³ Rozporządzenie (WE) nr 776/2006 z dnia 23 maja 2006 r. zmieniające załącznik VII do rozporządzenia (WE) nr 882/2004 w odniesieniu do wspólnotowych laboratoriów referencyjnych, Dz.U. L 136 z 24.5.2006, s.3.

²⁴ Komitet Naukowy ds. Pojawiających się i Nowo Rozpoznanych Zagrożeń dla Zdrowia

²⁵ Europejska Agencja Leków

Począwszy od 2007 r. Wspólnota Europejska przejęła także inicjatywę w opracowywaniu możliwości działania w ramach międzyrządowej grupy zadaniowej *ad hoc* ds. oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe, ustanowionej przez Komisję Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO. Komisja śledzi z uwagą prace wstępne Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt (OIE).

Działanie: Komisja będzie popierała przyjęcie wskazówek Kodeksu co do oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe do 2011 r.

8. GWARANCJE SPECJALNE

Finlandia i Szwecja, w momencie przystąpienia do UE, otrzymały specjalne gwarancje w odniesieniu do salmonelli. Pozostałe państwa członkowskie chcące wysłać mięso i jaja do Finlandii lub Szwecji muszą udowodnić na podstawie rygorystycznej procedury pobierania próbek, że ich produkty nie zawierają pałeczek *Salmonella*. Powodem przyznania gwarancji specjalnych była korzystna sytuacja epidemiologiczna w Finlandii i Szwecji oraz rygorystyczne środki stosowane w programach zwalczania w tych krajach.

Każde państwo członkowskie lub region państwa członkowskiego, który posiada program zwalczania uznany za równoważny do programów zwalczania zatwierdzonych dla Finlandii i Szwecji, może otrzymać takie same gwarancje specjalne.

W 2007 r. Dania złożyła wniosek o gwarancje specjalne podobne do gwarancji przyznanych Finlandii i Szwecji odnośnie do salmonelli w mięsie broilerów i jajach. Częstość występowania salmonelli w Danii nie została jednak jeszcze uznana za wystarczająco niską, aby wniosek ten uzyskał poparcie większości państw członkowskich.

Działanie: Komisja rozważy udzielenie gwarancji specjalnych Danii po stwierdzeniu dalszego spadku częstości występowania; będzie ona również nadal rozpatrywać wnioski państw członkowskich o udzielenie gwarancji specjalnych.

9. SZKOLENIE W ZAKRESIE ZWALCZANIA CHOROÓB ODZWIERZĘCYCH

W 2007 i 2008 r. zorganizowano pięć czterodniowych sesji szkoleniowych w zakresie monitorowania i zwalczania chorób odzwierzęcych w ramach programu „Lepsze szkolenia na rzecz bezpieczniejszej żywności”. Zwalczanie salmonelli stanowi główną kwestię poruszaną w trakcie tych szkoleń. Celem kursu było:

- przekazanie około 200 uczestnikom z właściwych organów odpowiedniej wiedzy w zakresie planowania lub dostosowywania krajowych programów/planów zwalczania chorób odzwierzęcych zgodnie z prawodawstwem UE;
- podjęcie decyzji zgodnych z oczekiwaniami UE w ramach monitorowania i zwalczania chorób odzwierzęcych oraz stosowania kryteriów mikrobiologicznych dotyczących środków spożywczych.

Szkolenie dla nowych uczestników zostanie powtórzone w roku 2009 i 2010.

W roku 2006, 2007 i 2008 zorganizowano bardziej ogólne szkolenie dotyczące wdrażania HACCP, w którym wzięło udział ponad 1100 uczestników ze wszystkich państw członkowskich i 15 krajów spoza UE.

10. POSIEDZENIE GRUPY ZADANIOWEJ DS. ZWALCZANIA SALMONELLI

Komisja powołała grupę zadaniową ds. zwalczania i eliminacji chorób odzwierzęcych, której celem jest zwiększenie skuteczności środków podjętych przez państwa członkowskie, jak również poprawa stosunku kosztów do korzyści programów zwalczania współfinansowanych przez Wspólnotę, takich jak programy zwalczania salmonelli.

W okresie pomiędzy wrześniem 2007 r. i marcem 2009 r. zorganizowano cztery posiedzenia regionalne, których tematem było zwalczanie salmonelli. W trakcie posiedzenia Komisja i obecne państwa członkowskie przeanalizowały krajowe programy zwalczania odnośnie do drobiu, podzieliły się doświadczeniami dotyczącymi wdrażania tychże programów oraz określiły kwestie, które wymagają dalszych działań.

Działanie: Komisja zamierza systematycznie organizować posiedzenia *ad hoc* państw członkowskich posiadających zatwierdzone, współfinansowane przez Wspólnotę programy zwalczania salmonelli.

11. WSPÓLFINANSOWANIE PRZEZ WSPÓLNOTĘ PROGRAMÓW ZWALCZANIA SALMONELLI

Zgodnie z decyzją Rady 90/424/EWG z dnia 26 czerwca 1990 r. w sprawie wydatków w dziedzinie weterynarii²⁶ programy zwalczania salmonelli odzwierzęcej mogą być współfinansowane przez Wspólnotę.

Na rok 2008 dwadzieścia państw członkowskich przedłożyło programy zwalczania salmonelli w stadach kur niosek z gatunku *Gallus gallus*, które uznano za kwalifikujące się do współfinansowania, a 19 państw członkowskich otrzymało od Wspólnoty wsparcie finansowe na wdrożenie programów zwalczania salmonelli w stadach drobiu reprodukcyjnego. Środki współfinansowane przez Wspólnotę obejmują wydatki organów państw członkowskich na badania bakteriologiczne, zakup szczepionek i odszkodowania za likwidację stad. Całkowity wkład finansowy Wspólnoty przeznaczony na zwalczanie salmonelli w 2008 r. wynosi 29 935 000 EUR.

W roku 2009 dwadzieścia państw członkowskich przedłożyło programy zwalczania salmonelli w stadach kur hodowlanych gatunku *Gallus gallus*. Do Komisji wpłynęły 22 wnioski o współfinansowanie programów zwalczania salmonelli w stadach kur niosek z gatunku *Gallus gallus*, natomiast 16 państw członkowskich wnioskowało o

²⁶ Dz.U. L 224 z 18.8.1990, s. 19.

wsparcie finansowe na wdrożenie programów zwalczania salmonelli w stadach brojlerów.

W roku 2009 koszty analizy skuteczności środków dezynfekujących są po raz pierwszy uznawane za koszty kwalifikowalne.

12. ZAANGAŻOWANIE ZAINTERESOWANYCH STRON

Celem prawodawstwa wspólnotowego w zakresie zwalczania salmonelli jest zwiększenia poziomu bezpieczeństwa żywności dla konsumentów. Przyczynia się ono również do zwiększenia atrakcyjności europejskich producentów żywności na rynku międzynarodowym, z uwagi na fakt, że niektóre kraje importujące ściśle kontrolują obecność pałeczek *Salmonella* w żywności, natomiast wiele krajów eksportujących może doświadczać pewnych trudności w spełnieniu rygorystycznych wymogów UE.

Na początku obowiązywania programu zwalczania chorobowość jest stosunkowo wysoka, jednak nie należy lekceważyć społecznego i ekonomicznego oddziaływania tych środków. Gotowość zainteresowanych stron do współpracy w ramach programu zwalczania jest zatem kluczowa dla jego właściwego i pomyślnego wdrożenia.

Komisja jest zatem zadowolona z faktu, że zainteresowane strony zgodziły się opracować wspólnotowe instrukcje dotyczące dobrych praktyk w zakresie higieny. W szczególności:

- Komitet Rolniczych Organizacji Zawodowych w UE i Generalnej Konfederacji Spółdzielni Rolniczych przy UE (COPA/COGECA) oraz Europejskiej Unii Sprzedaży Hurtowej Jaj, Produktów Jajecznych, Drobiu i Dzikizny (EUWEP) zgodziły się opracować wspólnotowe instrukcje dobrych praktyk w zakresie higieny w stadach kur niosek;
- COPA/COGECA oraz Stowarzyszenie Przetwórców Drobiu i Handlu Drobieniem w UE (AVEC) zgodziły się opracować wspólnotowe instrukcje dobrych praktyk w zakresie higieny w stadach broilerów i w rzeźni.

Obie instrukcje są ukierunkowane na zwalczanie salmonelli.

Działanie: Komisja zamierza stale zachęcać zainteresowane strony do opracowywania instrukcji dobrych praktyk w zakresie higieny, w szczególności podczas produkcji mięsa wieprzowego.

13. DZIAŁANIA BADAWCZE

Dzięki funduszom szóstego i siódmego programu ramowego w zakresie badań Komisja zapoczątkowała i wsparła finansowo wiele inicjatyw związanych ze zwalczaniem salmonelli oraz oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe. Na przykład sieć doskonałości MEDVETNET szóstego programu ramowego skupia się na zapobieganiu (przenoszonym głównie przez żywność) chorobom odzwierzęcym i ich zwalczaniu. Korzystne rezultaty mogłaby przynieść transatlantycka współpraca naukowa dotycząca najlepszych metod zwalczania chorób odzwierzęcych.

14. WNIOSKI

Obecnym celem rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 jest zwalczanie salmonelli w produkcji podstawowej drobiu i świń. Komisji udało się ustalić cele ograniczenia występowania salmonelli zgodnie z wymogami prawnymi. Jedynie w przypadku świń stwierdzono istotne opóźnienie w ustaleniu celu z powodu konieczności zgromadzenia porównywalnych danych dotyczących chorobowości we wszystkich 27 państwach członkowskich oraz ze względu na wymóg przeprowadzenia analizy kosztów i korzyści. Całościowa analiza kosztów i korzyści jest niezbędna, zanim ustanowi się cel ograniczenia odnośnie do świń, gdyż ani obecny stan wiedzy naukowej, ani doświadczenia niektórych państw członkowskich nie są wystarczające do określenia tego celu.

Komisja nie ograniczyła się do przyjęcia przepisów wykonawczych do rozporządzenia (WE) nr 2160/2003, lecz podjęła także inicjatywę w zakresie dodatkowych działań mogących zwiększyć szanse powodzenia podejścia Komisji, takich jak:

- prowadzenie szkoleń dla właściwych organów w państwach członkowskich i w krajach trzecich;
- zachęcanie europejskich organizacji skupiających strony zainteresowane problemem do aktywnego udziału;
- udzielanie wsparcia finansowego państwom członkowskim.

Działania mające na celu zwalczanie salmonelli włączono do szerszego podejścia do zwalczania czynników chorobotwórczych na wszystkich etapach łańcucha żywnościowego zgodnie z podejściem Komisji „od pola do stołu” oraz ze względu na możliwe negatywne skutki uboczne, takie jak wzrost oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe.

Komisja nasiliła monitorowanie występowania salmonelli w celu sprawdzenia wyników jej własnych działań i działań państw członkowskich poprzez zebranie wartości referencyjnych w trakcie analiz stanu wyjściowego, współpracę laboratoriów oraz poprzez zharmonizowanie procedur pobierania próbek.

Od momentu przyjęcia rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 w sprawie zwalczania chorób odzwierzęcych znacznie wzrosła świadomość i motywacja właściwych organów i zainteresowanych stron do zwalczania salmonelli, co często owocuje odpowiednimi działaniami, zanim zaczną obowiązywać przepisy wspólnotowe. Wpływ tych działań na zdrowie publiczne można zauważyć już teraz, analizując wykres 1 przedstawiający zachorowalność ludzi na salmonellozę w latach 2004-2007. Można się ponadto spodziewać znacznego spadku zachorowalności począwszy od roku 2009 (data wprowadzenia ograniczeń odnośnie do jaj spożywczych) oraz od roku 2011 (data wprowadzenia kryterium bezpieczeństwa żywności odnośnie do mięsa drobiowego).

Wykres 1: Liczba wykrytych przypadków salmonellozy w UE-25 w latach 2004-2007

